

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Stefan Michalski

PATRON MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
W CHODZIEŻY

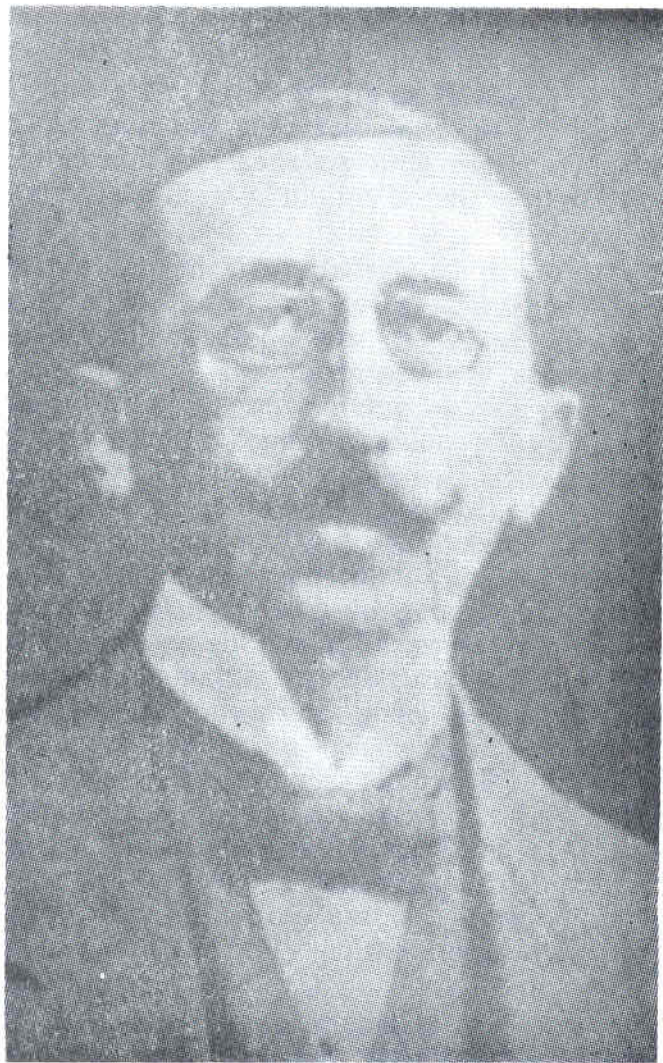
Chodzież 1991

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Stefan Michalski

PATRON MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
W CHODZIEŻY

Chodzież 1991

STEFAN MICHALSKI
(1872 — 1926)

Uchwałą Nr III/28/91 Rady Miejskiej w Chodzieży z dnia 24 kwietnia 1991 roku nadano Miejskiej Bibliotece Publicznej w Chodzieży imię Stefana Michalskiego — lekarza, publicysty, bibliotekarza, wielkiego społecznika.

Stefan Michalski urodził się 12 grudnia 1872 roku w Sarbii, pow. Czarnków. Był synem Teodora, nauczyciela i Marianny Antoniewicz. Miał starszego brata Kazimierza, Mariana. Razem dorastali w atmosferze przepełnionej troską o sprawy narodowe, co przyczyniło się do ukształtowania ich postaw nieobojętnych na losy ojczyzny, czemu dali dowód swoją późniejszą działalnością. Kazimierz został księdzem, kaznodzieją i redaktorem czasopism religijnych. Tą drogą docierał do Polaków, kształtując ich postawy moralne i patriotyczne. Stefan uczęszczał do szkoły powszechnej w Sarbii, później kontynuował naukę w gimnazjum dziesięcioletnim w Śremie, które zakończył maturą w 1893 roku. Właśnie ta szkoła była pierwszym miejscem, gdzie młody gimnazjalista przeciwstawiał się czynnie zaciekłym prześladowaniom mowy ojczystej ze strony zaborców. Był członkiem tajnej patriotycznej organizacji uczniowskiej „Marianów” (noszącej też nazwę Towarzystwa Tomasza Zana), która nawiązywała do tradycji wileńskich filomatów. Młodzi uczniowie rozwijali swoje uczucia patriotyczne poprzez analizę historii, literatury polskiej oraz dyskusje na tematy narodowe.

W 1893 roku Stefan Michalski rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie w Gryfii, gdzie 15 kwietnia 1897 roku otrzymał stopień doktora. Temat jego pracy brzmiał: „O ciałach ryżowatych w stawach”. Jako lekarz rozpoczął praktykę w ówczesnej prowincji poznańskiej w Poniecu, a następnie osiedlił się w Tarnowie Podgórnym. W 1905 roku przeniósł się do Pozna-

nia. Był lekarzem, który pracował z poświęceniem, cenionym przez pacjentów, bardzo popularnym wśród biedoty na poznańskim Chwaliszewie.

Oprócz ofiarnej działalności zawodowej wiele czasu poświęcał na pracę społeczną, której celem była zawsze służba narodowi.

W 1906 roku był jednym z współzałożycieli nowego „Kuriera Poznańskiego”, organu endecji oraz członkiem Rady Nadzorczej Nowej Drukarni Polskiej.

„Ulubionym dziecięciem” Stefana Michalskiego była jednak biblioteka, toteż po niedługim czasie zrezygnował z pełnionej funkcji na rzecz aktywnego zaangażowania w pracę Towarzystwa Czytelni Ludowych.

Była to patriotyczna organizacja kulturalno-oświatowa, która miała na celu utrzymanie poczucia narodowego Polaków poprzez popularyzowanie pouczających książek, zakładanie bibliotek, a także organizowanie wykładów i odczytów. Przybliżanie polskiego słowa pisanego odgrywało istotną rolę w tamtych czasach, wtedy, gdy prawo nawet czuć i myśleć kazało Polakom po niemiecku.

Przez wiele lat Stefan Michalski rozwijał swoją twórczą działalność w biurze centrali Towarzystwa Czytelni Ludowych, jako bibliotekarz główny. W latach 1905-1924 był przewodniczącym Komisji Oceniającej. Jedną z inicjatyw w celu zdynamizowania działalności towarzystwa było powołanie własnego pisma, które okazało się niezbędne w reorganizowaniu bibliotek. Było miejscem przekazywania wskazówek instruktażowych, fachowych porad, różnorodnych inicjatyw dla bibliotekarzy i ludzi zainteresowanych propagowaniem polskiej książki. Kwartalnik „Czytelnia Ludowa” pod redakcją Stefana Michalskiego osiągnął nakład 12 000 egzemplarzy. Od 1910 roku czasopismo, z którym nadal współpracował główny bibliotekarz, zmieniło nazwę na „Przegląd Oświatowy”. Oto tytuły kilku zamieszczonych tam artykułów: „Książki dla ludu i wydawnictwa ludowe” (1911),

„Zadania wychowawcze i kształcące bibliotek ludowych” (1914), „Współpraca nauczycieli w organizacji naszej” (1919).

Stefan Michalski podjął się reorganizacji bibliotek Towarzystwa Czytelni Ludowych. Często brał udział w pracach komisji bibliotecznej Sejmiku Oświatowego, gdzie przedstawiał swe pomysły, które prowadziły do usprawnienia bibliotekarstwa w tamtych czasach. Rozwiązał, wielkim wysiłkiem, problem bibliotek ruchomych. Podjął się generalnej wymiany księgozbioru we wszystkich komórkach towarzystwa. Obrazowy sposób dokonania tego przedsięwzięcia zawarł w pracy „O stronie technicznej uruchomienia bibliotek TCL i tegoż uruchomienia nowym systemie” (1910).

Bibliotekarze w terenie otrzymali odpowiednie wskazówki, według których w wyznaczonym terminie powinni odesłać księgozbiory do Centralnego Biura, w zamian mieli otrzymać nowe komplety, o innej zawartości. Dziś trudno jest sobie wyobrazić trudności jakie stanęły przed głównym bibliotekarzem na drodze do realizacji wyznaczonego zadania. Dzięki zaangażowaniu i ofiarności Stefana Michalskiego Wielkopolska posiadała zupełnie nowe księgozbiory, racjonalnie ułożone, zaopatrzone w szafki i potrzebne do wykonania pracy bibliotecznej dokumenty i przybory.

Stefan Michalski czuwał nad stałym rozwojem działów, modyfikował je zależnie od poczytności. Usystematyzował i usprawnił katalogi, wprowadził podział na różne stopnie poziomów czytelniczych. Obok tytułów umieszczał również krótką informacyjną notatkę o książce. Bardzo użyteczny okazał się jego „Katalog książek polecanych dla bibliotek TCL” (1910) oraz jego druga wersja „Katalog książek polecanych dla bibliotek TCL, książki tanie” (1913).

Był niewyczerpany w pomysłach, jeśli chodzi o usprawnienie metod pracy bibliotecznej. Zreformował sprawę statystyki bibliotecznej, opracowując wzorcowe formularze sprawozdawcze. Troszczył się o księgozbiór, przyczynił się do poszanowania książki, wydając zarządzenie, aby każda książka zaopatrzona była w przypomnienie dla czytelnika pn. „Prośba książki”.

Stefan Michalski koncentrował swój wysiłek na upowszechnieniu wszechstronnej wiedzy dla całego narodu. Zadbał, aby w księgozbiorach obok książek religijnych i beletrystycznych pojawiało się jak najwięcej książek historycznych oraz naukowo-przyrodniczych.

Starał się ożywić aktywność bibliotekarzy, zobowiązując ich do organizowania działalności oświatowej (odczyty, wykłady, wieczornice).

Od 1909 roku uczestniczył wraz z K. Zakrzewskim w organizacji Biblioteki Publicznej i Czytelni im. J. I. Kraszewskiego w Poznaniu, która została powołana do życia 1 lipca 1912 roku. Dokument założenia nowej biblioteki był optymistycznym dowodem, że kultura polska, mimo skazania przez zaborców na zagładę, jest obecna i nadal się rozwija.

W 1916 roku zarejestrowano w Poznaniu Spółkę Wydawniczą „Ostoja”. Celem wydawnictwa było popularyzowanie polskiej literatury, ale również pomoc polskim pisarzom. Utwory wydawane w „Ostoji” wyróżniały się niską ceną, dużym nakładem, a ich autorzy otrzymywali wysokie honoraria. W ten sposób wydano utwory m.in. J. Kasprowicza, St. Przybyszewskiego, W. St. Reymonta. Prezesem zarządu „Ostoji” był Stefan Michalski.

Działacz Towarzystwa Czytelni Ludowych brał udział w powstaniu wielkopolskim (1918 rok), potwierdził tym czynem swoje oddanie w walce w obronie narodowości.

. W 1920 roku Stefan Michalski przeprowadził się do Chodzieży, gdzie zamieszkał przy ul. Kraszewskiego 12, w budynku dzisiejszego PKO, wraz z żoną, Wandą, z domu Powidzką (ur. 17.06.1884 w Jarocinie — zm. 25.02.1931 w Poznaniu) i córkami — Marią, Elżbietą i Emilią, Stefanią.

W Chodzieży obejmuje stanowisko lekarza powiatowego w miejscowym szpitalu. Tutaj również dał się poznać jako aktywny działacz oświatowo-społeczny. Przybył z pomocą ks. Ignacemu Czechowskiemu, miejscowemu proboszczowi. Z jego rąk przejął funkcję prezesa Towarzystwa Czytelni Ludowych na powiat chodzieski. Wykorzystując swoje doświadczenie, przyczynił się do tego, że biblioteka w Chodzieży była wzorem dla placówek w terenie. Rzetelna praca prezesa i bibliotekarek: p. Paczkowskiej i p. Laureckiej przyczyniła się do wzrostu zainteresowania książką polską. Księgozbiór chodzieskiej biblioteki wzbogacany był systematycznie co miesiąc. Fundusze na zakup nowości pochodziły ze składek członkowskich Towarzystwa Czytelni Ludowych, ulicznych zbiórek i imprez. Pewne subwencje na potrzeby biblioteki przekazywała również fabryka porcelany. Kupowano dzieła przeznaczone dla dorosłych i dla młodzieży, bowiem najliczniejszą grupę czytelników stanowiła młodzież szkolna i ludzie w starszym wieku. Praca biblioteczna prowadzona była społecznie, nawet bibliotekarki nie otrzymywały za nią żadnego wynagrodzenia.

Decyzją Zarządu Komitetu Powiatowego TCL w październiku 1923 roku biblioteka otrzymała imię Bolesława Prusa.

Stefan Michalski był również organizatorem oświaty pozaszkolnej. Dużą frekwencją cieszyły się bezpłatne wykłady organizowane przez Towarzystwo Czytelni Ludowych, szczególnie w okresie adwentu. Prelekcje odbywa-

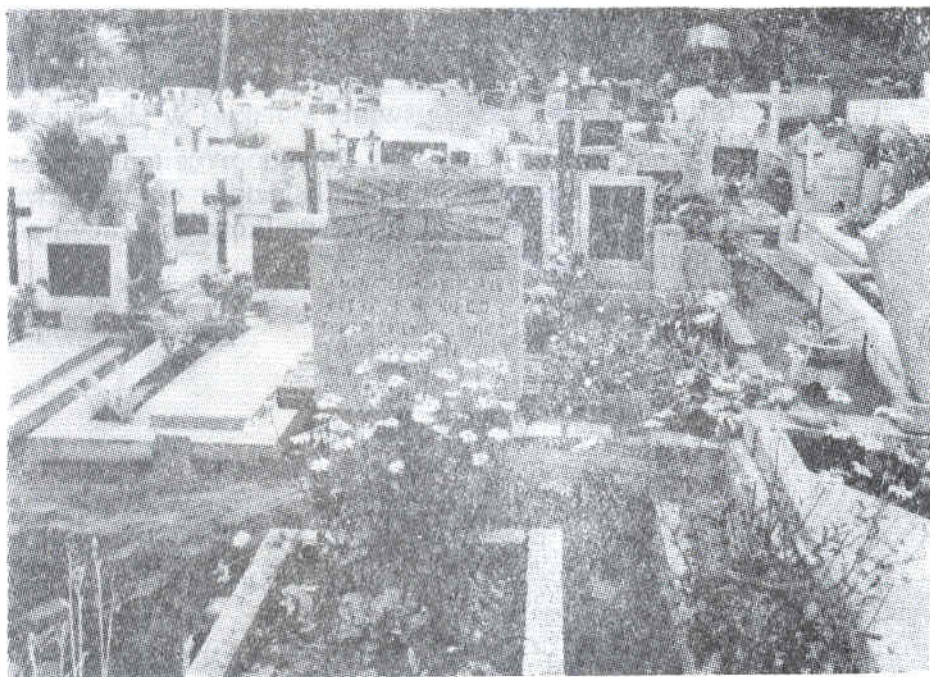
ły się w Szkole Doksztalcającej przy ul. Staszica lub w salce chodzieskiego Hotelu Centralnego, dotyczyły zagadnień historii, przyrody, literatury polskiej, ziół leczniczych. Wykładowcami byli chodziescy nauczyciele: inspektor Hendrykowski, dyr Pawiński, prof. Adamiecki oraz dr Stefan Michalski i aptekarz Maniewski.

Jednak najistotniejsze miejsce w pracy Stefana Michalskiego zawsze zajmowała praca bibliotekarska. W tym okresie biblioteka w Chodzieży, między innymi dzięki prezesowi, pełniła rolę wiodącą w rejonie, miała ona szczególne znaczenie, dla przywrócenia poprawności polskiego języka i wzbogacenia kultury polskiej.

Stefan Michalski wspólnie z ks. I. Czechowskim oraz S. Miedzińskim czynili starania, aby w mieście powstało pierwsze państwowe gimnazjum, które pełniło później rolę placówki oświatowej i kulturalnej.

Lekarz powiatowy, prezes i skarbnik Towarzystwa Czytelni Ludowych, to jeszcze nie wszystkie funkcje, jakich podjął się Stefan Michalski. Był także komisarycznym zastępcą burmistrza, aktywnie działał w Związku Kresów Zachodnich, był członkiem Rady Nadzorczej Banku Nadnoteckiego.

Kres tej niezwyklej i chlubnej działalności Stefana Michalskiego położyła przedwczesna śmierć. W czasie pogrzebu ks. I. Czechowski, serdecznymi słowami, pożegnał w imieniu przybyłych Zmarłego, uznając go za wzór obywatela, Polaka i katolika. Zwłoki ś.p. prezesa towarzystwa spoczęły na chodzieskim cmentarzu, a na jego nagrobku widnieje do dziś napis, który nie wymaga komentarza.

ś. p.

Dr med. Stefan Michalski
wierny syn Kościoła
gorliwy krzewiciel oświaty
zasłużony społecznik

† 12.12.1872   † 29.09.1926

Tymi słowami żegnał swojego kolegę redaktor „Przeglądu Oświatowego” (1926 Nr 11): „Odszedł od nas znów jeden z owych ludzi, którzy cicho i bez rozgłosu kładli podwalinę wolnego życia tej, co nawet w najcięższych chwilach żywą była, a która owym wielkim poprzednikom naszym największą świętością była i największym ukochaniem na ziemi”.

Nadanie bibliotece imienia Stefana Michalskiego popularyzuje sylwetkę człowieka, który swoim życiem nieustrudzenie służył sprawie narodowej, włożył duży wkład w kształtowanie kultury i oświaty polskiej w Chodzieży.

Fakt nadania imienia jest dowodem uznania wkładu placówki w upowszechnianiu książki i czytelnictwa, ale jednocześnie zobowiązuje pracowników do pracy i poczynań godnych patrona.

Dorota Grewling